



## STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING

Verkar lokalt på Fågelbrolandet och i Strömma, Brevik och Herrvik med att dokumentera och informera om den lokala historien, att tillvarata medlemmarnas och bygdens intressen samt att verka för en hållbar utveckling för vår bygd. Vi har en hembygdsgård som kan hyras, och ett museum centralt i Strömma. Vi är ca 240 medlemmar. Besök gärna vår hemsida,

[www.hembygd.se/stromma](http://www.hembygd.se/stromma)

### STYRELSE OCH FUNKTIONÄRER

Hans Severinsson, Stavsnäsv. 177	ordf.	070-760 12 60
Per-Olov Hejdenberg, Alrotsv. 2A	kassör	08-571 41 579
Johan Edholm, Malmav. 224	sekr.	070-527 63 63
Tomas Lindstrand	ledamot	070-549 45 41
Jenny Vowden	ledamot	070-721 31 30
Birgitta Backlund	suppl.	070-840 42 04
Gudrun Molin Andersson	suppl.	073-655 33 74
Eva Gebelius	suppl.	08-571 405 14
Birgitta Thunblad	suppl.	08-571 687 86
Hans Lindström	revisor	08-571 405 52
Gunilla Wassdahl	revisor	08-570 336 54
Eva Waerner	rev. suppl.	076-362 86 36
Henrik Paulsen	valber.	08-571 407 70
Britt-Marie Ohlsson	suppl. valber.	070-668 21 38

Ansv. museet: Olle & Britt-Marie Ohlsson 070-668 21 38

Ansv. lokalbokning: Gudrun Molin Andersson 073-655 33 74

Ansv. loppis: Annika Olsson & 08-571 403 76

Margareta Fredholm Hejdenberg 08-571 415 79

Redaktör tidskrift: Hans Severinsson & Jenny Vowden

Redaktör hemsida: Sven Zettergren

**Medlemsavgift 2016:** Enskild medlem 200 kr / Familjeavgift 350 kr

**Plusgiro 98 57 43 - 4**

E-mail: [strommahembygdsforening@telia.com](mailto:strommahembygdsforening@telia.com)

## Ordföranden har ordet

Visst är det härligt när de första vårtecknen visar sig, med ljusare morgnar och mesarnas kvitter. De visar också att en ny säsong för Hembygdsföreningen är igång.

Det är Hembygdens år 2016, genom att Hembygdsrörelsen i Sverige firar 100 år. Det ska synliggöras på många sätt. En hembygds-helg på Skansen 27-28 augusti utgör kulmen, samt en eller flera hembygds-kryssningar genom skärgården, i samarbete med alla skärgårdens hembygdsföreningar. Mer om detta på e-post och på hemsidan.

Programmet på hemmaplan finns på annan plats i tidningen. Årets fokus ligger på ökad medlemsaktivitet. Vi önskar fler nya medlemmar, och ökad medverkan från de befintliga. För att nå detta behövs trevliga aktiviteter och nyttig verksamhet med inriktning på vårt ändamål.

Studiecirkarna om att dokumentera bilder och föremål i föreningens samlingar utökas med ett allmänt historiskt perspektiv, förhoppningsvis med en ny studiecirkel. Vi har en stor dokumentsamling som grund.

Vi ska också engagera oss mer i framtidsfrågor, som t ex frågor om detaljplanearbetet och om VA-anlutningarna. Kontakta oss om Du vill leda eller vara med i en lokal arbetsgrupp.

Det är också dags att betala medlemsavgiften. Ett inbetalningskort är med i kuvertet. Även om Du betalar via nätet är det av vikt att e-postadressen anges, om vi inte har den sedan tidigare.

Med en tidig vårhälsning från Hans Severinsson

# Aktiviteter vår och sommar 2016

**H**är listas vad som händer i Hembygdsföreningen under våren och sommaren. Angivna tidpunkter och program är i vissa fall preliminära. Notera de aktiviteter som intresserar dig i almanackan. Gör det nu. För säkerhets skull, kontrollera aktuella uppgifter på vår hemsida innan Du ger Dig ut: **[www.hembygd.se/stromma](http://www.hembygd.se/stromma)**

## Hembygdsgårdsöppet

28 februari, 24 april, 29 maj, 6 juni, 26, juni & 7 augusti

Hembygdsgården och museet är öppen från klockan 11 till 15. Lop-pis, servering, museibesök och trevlig samvaro står på programmet. Vid muséet finns en bössa för frivillig besöksavgift. Grupper kan ef-ter föransökan få en guidad visning av muséet. Kontakta våra ansva-riga för museet.

## Muséets studiecirkel (Dokumentationscirkeln)

Se hemsidan för aktuella datum under våren

Onsdagar klockan 10 till ca 12.30 samlas cirkeln med arbetet att do-kumentera och katalogisera alla föremål och skrifter i muséets sam-lingar. Samling i Stockstugan (Muséet, på höjden bakom backstu-gan). Alla är välkomna att vara med. Ansvarig: Britt-Marie Ohlsson, tel. 070-668 21 38

## Bildarkivets studiecirkel (NOWA-cirkeln)

Se hemsidan för aktuella datum under våren

Under våren kommer arbetet med att dokumentera, skanna och ordna föreningens omfattande bildarkiv fortsätta. Läs även info på s. 35 i skriften. Samling i Hembygdsgården (Backstugan). Alla är välkomna Ansvarig: Jenny Vowden, tel. 070-721 31 30.

## Stick-caféet – varje vecka!

Varje måndag från klockan 18.30 till 20.30 är stick-caféet öppet i Hembygdsgården (Backstugan). Ta med din stickning eller virkning. Ingen föranmälan behövs. Ingen kostnad. Ta gärna med lite hembakt. Pågår t.o.m. 2 maj.

## Styrelsemöten

Se hemsidan för aktuella datum under våren

Medlemmar är välkomna att vara närvarande på styrelsens möten, lyssna och få en kopp kaffe. Mötena äger rum tisdagar klockan 18.30 i Backstugan, Hembygdsgården.

## *Speciella aktiviteter*

### Lördag 2 april: Årsmöte i Strömma Hembygdsförening

Mötet börjar med årsmötesförhandlingar klockan 17 i Hembygdsgården (Backstugan). Dagordning, se separat kallelse.

Efter mötet serveras en måltid. För denna del krävs föranmälan till Gudrun Molin-Andersson, tel. 073-655 33 74 eller e-post molin.andersson@telia.com, senast 25 mars.

### Lördag 30 april: Valborgsfirande

Valborgsmässan firas vid Hembygdsgården från klockan 19 till 23 med servering, musik och trevlig samvaro. Brasan tänds ca klockan 20.15. Fiskdamm för de minsta, lotteri, korb med bröd och allsång för oss andra. Ta med barnen och kom!

### Måndag 6 juni: Nationaldagen

Från klockan 11 till 15 hålls Hembygdsgården och muséet öppet med servering och vår populära loppis. Musik och flagghissning klockan 12.

## Söndag 26 juni: Strömmadagen

Dagen inleds klockan 11 med en utomhusgudstjänst på tunet vid Stockstugan, Hembygdsgården. Från klockan 12 till 15 hålls Hembygdsgården och muséet öppet med kaffeservering och vår populära loppis.

## Söndag 7 augusti: Hembygdens Dag

Från klockan 11 till 15 hålls Hembygdsgården och muséet öppet med servering och vår populära loppis. Musik och aktiviteter vid muséet.

Välkomma!

### Samlingslokal att hyra

Vill Du anordna fest eller möte så finns vår samlingslokal att tillgå i Backstugan. Den är utrustad med all nödvändig köksutrustning för max 35 personer.

**Söndag–Torsdag            400 kr/dag**

**Fredag & Lördag            700 kr/dag**

Kontakt för bokning och information:

Gudrun Molin Andersson, tfn. 073-655 33 74

E-post: [molin.andersson@telia.com](mailto:molin.andersson@telia.com)



# Strömma Hembygdsförening verksamhetsåret 2015

Föreningens 36:e verksamhetsår bestod styrelsen av ordförande Hans Severinson, kassör Per-Olof Hejdenberg, sekreterare Johan Edholm, ledamöter Tomas Lindstrand och Jenny Vowden samt suppleanterna Birgitta Backlund, Eva Gebelius, Gudrun Molin Andersson och Birgitta Thunblad. Adjungerade är Olle och Britt-Marie Ohlsson (museet) samt Sven Zetterberg (hemsidan).

Styrelsen har sammanträtt vid 10 ordinarie möten under året, förutom årsmöte och tre samordningsmöten med grannföreningarna. Medlemsantalet har minskat något, från 243 till 238, bl a genom Peter Wallenbergs frånfälle. Medlemsavgiften var 200 kr, för familj 350 kr. Vi har liksom tidigare haft ett kommunalt kulturbidrag av 10 000 kr. Vid årsmötet 28 mars antogs en modernisering av föreningens stadgar.

## Händelser under året

Av underhållsåtgärder har upprustning av Backstugan fortsatt, med bl a nya gardiner och ny spis. Garaget har delvis målats. Nya trädgårdsmöbler har placerats utanför museet. I samarbete med kommunen har museibyggnaden sanerats från olägenheter av fladdermöss, dock utan att påverka dem negativt. Vi har fått e-postadresser till drygt halva medlemsantalet, och når nu dessa med information inför i princip varje aktivitet. De som inte har e-post har istället fått vykort med posten vid några tillfällen, med anmodan att lämna mailadress och med aktuell information. Samtliga nummer av vår tidskrift från 1980 till 2010 har under året skannats och lagts ut på hemsidan.

Vi har haft samarbetsmöten med andra hembygdsföreningar vid tre tillfällen. Besök från skolklasser till museet har skett fyra gånger, med 30–60 intresserade besökare per gång.

Av museets samlingar har en större samling stenkakor avyttrats, och samlingen av historiska dokument har inventerats.

## Aktiviteter under året

Hembygdsgården och museet har varit öppet under nio söndagar. Stick-caféet och våra studiecirkelar har fortsatt som tidigare, med ett avbrott under hösten för cirkelledarens nedkomst. Medlemskriften har utkommit med två uppskattade utgåvor.

Av övriga aktiviteter kan nämnas:

- Valborgsfirande på traditionellt sätt med musik och sång
- Fågelskådning vid Hemmesta sjöäng
- Strömmadagen med friluftsgudstjänst och musik
- Hembygdens Dag
- En aktivitetsdag under hösten, med trädgårdsarbete och underhåll av hus
- En planeringsdag med planer för bl a Hembygdens år 2016, till följd av hembygdsrörelsens hundraårsjubileum.
- En ärtsoppskväll efter planeringsmötet



*Tänt var det här! Brasa vid  
Valborgsfirandet, 30 april  
2015*



## Samarbete och medlemskap

Vi samarbetar med kommunen, dess hembygds- och kulturföreningar, och med andra hembygdsföreningar i skärgården. Vi ska etablera bättre kontakt med vägföreningarna i vårt område i frågor av gemensamt intresse. Vi är medlemmar i Stockholms Läns Hembygdsförbund, studieförbundet Vuxenskolan, Värmdö Föreningsråd samt Visit Värmdö.

## Styrelsens tack

Styrelsen framför ett stort tack till alla medlemmar och andra som stödjer föreningens verksamhet genom medlemskap, deltagande i aktiviteter och donationer till museet och till vår populära loppis.

// Styrelsen

Den ständige medlemmen Bengt-Olov Jilmänder har gått bort, i sitt ethundraförsta levnadsår. Han var således 65 år när hembygdsföreningen bildades. Han bodde vid Zinkensdamm men hade tidigare sommarhus i Strömma. Via vår skrift följde han in i det sista vad som skrevs och vad som hände här. Han saknade närmare anhöriga. Vid begravningen i Högalidskyrkan deltog därför en delegation från hembygdsföreningen.

Frid vare över hans minne.

# Fågelbro Säteri

I förra numret gavs en genomgång av alla ägarna till Fågelbro säteri genom åren samt en överblick av de olika byggnaderna tillhörande säteriet. Här fortsätter vi berätta lite om byggnaderna och gårdslivet. Texten baseras bland annat på Sigvard Lönnqvist anteckningar som var född och uppvuxen på Fågelbro.



*Vinterbild över Fågelbro säteris flyglar. Till vä. "Winges flygel" och th. "Nyströmska flygeln". Foto: Lennart Milde, 1980-tal.*

## Byggnader och gårdsliv på Fågelbro säteri runt sekelskiftet 1900 och framåt

Mangårdsbyggnaden på gården blev aldrig uppförd, utan det blev endast två flyglar på Fågelbro säteri. Flygeln åt norr hade ett stort herrgårdskök, rum för bokhållaren, gästrum och ett stort rum för biljard och vapensamling. Flygeln åt söder innehöll hall, matsal, herrum, salong och sovrum. Mellan trapporna på husen fanns en trälandgång så att man slapp gå på gruset.

Gästerna togs emot vid stora ingången åt söder, ledsagades in i matsalen där middagen serverades. Husor, kökspojkar, annan kökspersonal ilade över landgången mellan husen med mat och annan förplågnad. Maten tillagades ju i det stora herrgårdsköket i norra byggnaden.

Vinter på Fågelbro 1896.  
Framför flygeln står två  
hästar med varsin släde.

Foto: Otto Jacob Salmon-  
son, 1896.



Hästskjutsar var vanliga och körde upp på gårdsplanen. Dessa kom sedermera att ersättas med de första bilarna. Kusken Otto Alfred Pettersson sitter på kuskbocken på en droska dragen av två hästar. Ekipaget står på vägen nedanför flyglarna på Fågelbro. Foto: Fotograf okänd, 1920-tal.

Efter middagen samlades man i salongen, herrarna med kaffe, konjak eller punsch och kanske cigarr. Damerna med kaffe och likör och doppa. Herrarna diskuterade gårdens arbeten och ekonomi, jakt och fiske. För att sedan gå in och ta ett parti biljard. Damerna pratade om grannarna, om vad trädgården, jakten och fisket givit till hushållet. Man pratade kläder m.m.

Man kan ju tänka sig en augustikväll med månen lysande över Våmfjärden in på den nykrattade gården. Tjänstefolket som ilar i sina vita och svarta kläder likt vålnader mellan husen.



*Skogsvaktare Albert Engelbert Lenell (f. 1881) på Fågelbro år 1914. Iklädd landstormens uniform med gevär vid sidan, patronbälte och trekantig hatt.. Foto: Repro. av Lennart Milde, fotograf okänd.*

Även kungligheter har besökt gården. Kung Oscar II och Gustaf V har varit på jakt och fiske. Skogsvaktare Lenell körde då fjädersvagnen med kungligheterna. Senare på 1930-talet besökte även prins Bertil, som fänrik, gården.

Strax före klockan sju på morgonen samlades alla på stallbacken. Förvaltaren gav rättaren order och så vidare. Smeden ringde i vällingklockan klockan sju. Han stod länge med klockan i handen innan han fattade repet. Så var det även på middagen och kvällen.

Djur fanns det gott om på Fågelbro. Sju till åtta par arbetshästar, ett par hästar för finare körslor. Dom användes då kungen hälsade på och kusken körde till jakt och fiske. Ladugården var full med kor. Tillsammans med de två utgårdarna Malma och Didriksdal fanns åren 1913-1914: 17 valacker (kastrerade hingstar), 16 ston, 2 föl, 4 tjurar, 155 kor och 61 kalvar. Vid Malma fanns även 5 par oxar.

Hela Storängen mot Tranarö brukades (där "Grönköping" ligger). Här odlade man rovor, som skolbarnen sedan fick gallra under ledning av skogsvaktare Lenell. Bakom lidren på åkern fanns en gammal såg. Den drevs av en stor "lokomobil" som eldades med bakar och spån. Den fanns här redan 1904. Så småningom byttes den ut



*Sommaren 1918. 21 anställda och 16 hästar vid Fågelbro säteri framför ladugården. Foto: okänd.*

mot en stor fotogenmotor, som fraktades mellan sågen, logen och magasinet. En gång skulle motorn fraktas från magasinet nedför vedbacken till logen. Man spände då för två parhästar och flera gubbar bromsade med spett. Men dom orkade inte hålla emot utan hästarna skenade och vid stora diket vid smedjan och Lusasken hamnade motor och hästar i en enda röra. Hästarna klarade sig ganska bra, men hur det gick med motorn vet vi inte.

På 1920-talet revs Ingarö Ångsåg som sedan flyttades till platsen där Fågelbro Marina sedan låg. Den monterades upp, nu med elmotor. Hyvelhus fanns också. Nu är allt borta.

Körvandring med häst fanns vid Iskällaren 1908 för uppumpning av vatten till dammen som låg på höjden ovanför statarlängorna. Vattnet skulle användas till ladugården, stallet och tvättning. Körvandring fanns också 1904 för sågklinga och havrekvarn. Troligen låg den vid magasinet där spannmålen fanns. Där fanns också vedboden för huggning av ved till köksspis, kakelugnar och kaminer för uppvärmning av stora huvudbyggnaderna. En körvandring fanns norr

om den nya ladugården där cementsilon fanns. Där fanns rester av järnkrampor och andra spår av en stor rund utfyllnad.

## Statarlängan "Fläskoset"

På andra sidan vägen om ladugårdsbyggnaden på Fågelbro säteri låg två statarlängor. Den äldsta av dem, den s.k. "Fläskoset", byggdes före 1895 (den finns på en bild tagen år 1895). På nedre planet fanns fyra lägenheter om ett rum och kök vardera. På övre planet fanns två lägenheter med varsitt rum och kök. Vatten fick bäras från vattenpost utanför ladugården. Slask bars ut och det var gemensamt utedass.

Nedan visas en arrangerad bild av "livet i Fläskoset" vid seklets början. Bilden är tagen år 1986 i "Herberts" bostad på övervåningen. Herbert var den sista som bodde i "Fläskoset".

Lägenheten, som låg uppe på södra gaveln, hade aldrig renoverats.



*Gudrun Gröndahl poserar i tidstypiska kläder och miljö i en av lägenheterna i statarlängan "Fläskoset". Fotograf: Hilding Engström, 1986.*



Pärilspont på väggarna och tak i köket. Köksbänkarna och vedlåren, järnspis med plåtkupa, löstagbara innanfönster. Rummet innanför köket hade kakelugn.

Under exploateringen av Fågelbro säteri under 1980-talet revs många av de gamla byggnaderna. I samband med detta revs år 1986 båda statarlängorna.

## Brännvinsbränneri

Brännvinsbränneri fanns på gården men är för länge sedan borta. T.A.Silfverhjelm (ägare till Fågelbro mellan 1835-1873) hade tillstånd att bränna till husbehov, men det hindrade inte honom från att öppna krog vid Strömma kanal. Han blev bötfälld inte mindre än fyra gånger under fem år för lönnkrogeri.

1845 hade han tydligen tröttnat på alla avslag och brännvinsbränne-



*Vy över Fågelbro säteri med ekonomibyggnader och villor. På fältet i förgrunden står ägaren Kongl. Sekreteraren Theodor Abraham Silfverhjelm (f. 15 okt 1835, d. 6 jan 1875) med sin son Gustaf Ehrenfrid Silfverhjelm . Foto: Axel Quist, 1873.*

riet nedlades. Man kan ju undra om han fortsatte bränna till husbehov. Om det står inget i protokollen som jag läst. Brännvinet kostade då 50 öre per kanna (en kanna = 2,617 l). (Läs mera om detta i skriften *Strömma kanal 1832-1999*.)

## Logar

Det fanns många logar kring Fågelbro. Loge och ladugårdsbyggnad fanns på Fågelbro Säteri. Enligt ett fotografi fanns en hundgårdsloge 1902. Långstrandslogen fanns 1912 och Vretslogen (både revs på 1930-talet). Kalvuddslogen fanns 1904. Dalhuggslogen fanns 1912, den brändes ner av en pyroman. Hesselmaralogen låg intill Stavnäsvägen. Stolplador ”hjälmor” fanns en vid Västergårdsvägen och en på Norrviksgärdet, åt väster vid bebyggelsen. En vid Rådaalen mot Barndalsvägen. Alla är nu borta, de flesta rivna. Den loge som finns kvar är Didriksdalslogen.

## Bränder under 1900-talet

1927 brann stallet och garaget ner till grunden av blixtnedslag. Återuppbyggdes igen. 1936 brann Sandudden vid Breviksvägen. Svea Wahlström gick brandvakt på natten. Hon väntade då barn (Sylvia) som är född 1936. 1943 brann loge och lider ner på grund av antändning av halmstack. Troligen hade några barn lekt med eld. 1959 brann pensionatet Marielund i Strömma. Troligen hade någon tömt aska med glöd i en papperskorg. 1965 brann Fågelbro smedja. 1970 brann Dalhuggslogen och stallängan vid Malma. Elden var anlagd av en pyroman.

*Text sammanställd av Britt-Marie Ohlsson*

*Källor: Plock ur äldre skrifter, Sigvard Lönnqvist anteckningar, Kyrkböcker, Journaler från Säteriet. Strömma hembygdsförenings bildatabas.*



## Vad är detta?

**P**å hembygdsgårdens museum finns många sköna föremål att beskåda. Har du inte varit där ännu (eller om det var ett tag sedan sist) så kom gärna förbi då vi har öppet!

Det är dock några föremål som gett oss huvudbry. Vi vet helt enkelt inte vad de är för något och vad de använts till.

Nu efterlyser vi våra medlemmars kunskaper. Om Du vet vad dessa föremål är för något så tveka inte att kontakta oss! Kontakta våra museansvariga Olle och Britt-Marie Ohlsson eller e-posta till:

**[strommahembygdsforening@telia.com](mailto:strommahembygdsforening@telia.com)**

Tack!



*Vad är nu detta ting? Foto: Jenny Vowden*

# ÅLSTÄKSKANALEN 100 ÅR

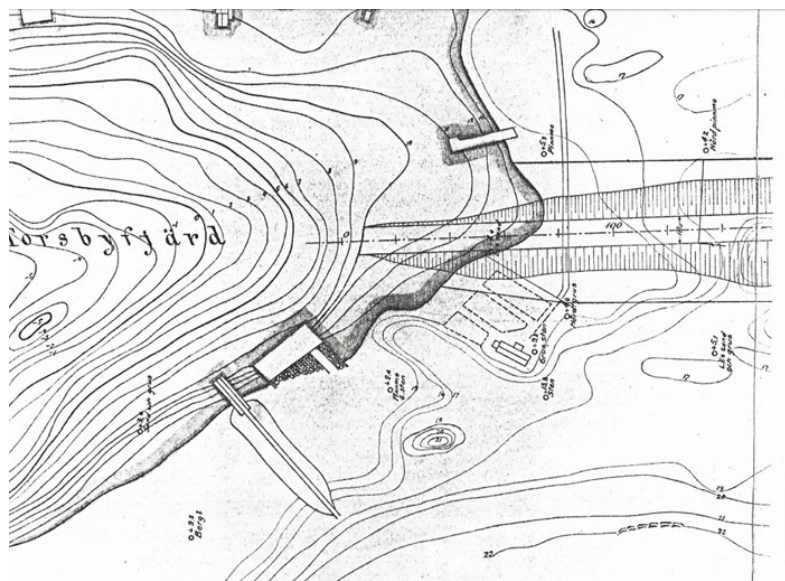
Rubriken hade kunnat vara sann. För 100 år sedan fanns långtgående planer på att göra Ålstäket farbart igen. Dagens exploatering, med kalhygge och påbörjad bebyggelse, väcker minnen till liv. Av bilden nedan, tagen från Ålstäkets grillkiosk, framgår att det inte är långt avstånd mellan Grisslingefjärden och Torsbyfjärd här. Marken låg då som högst ca 2 m över havsytan, men någon farled hade inte funnits sedan 1700-talet. År 1719 fanns en förbindelse,



som dock var i för dåligt skick för att kunna användas vid ryssarnas härjningar. I hembygdsföreningens arkiv finns handlingar som visar den planerade kanalen och militärbasen. Här ges ett axplock av

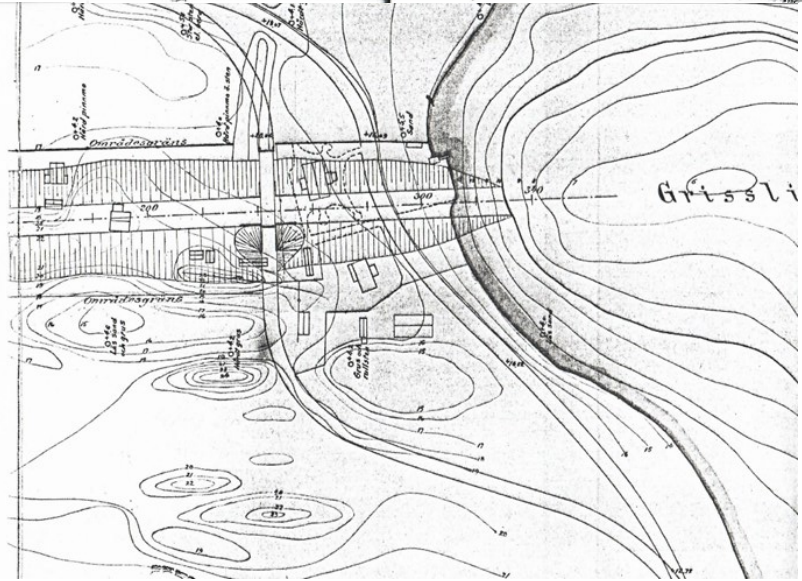
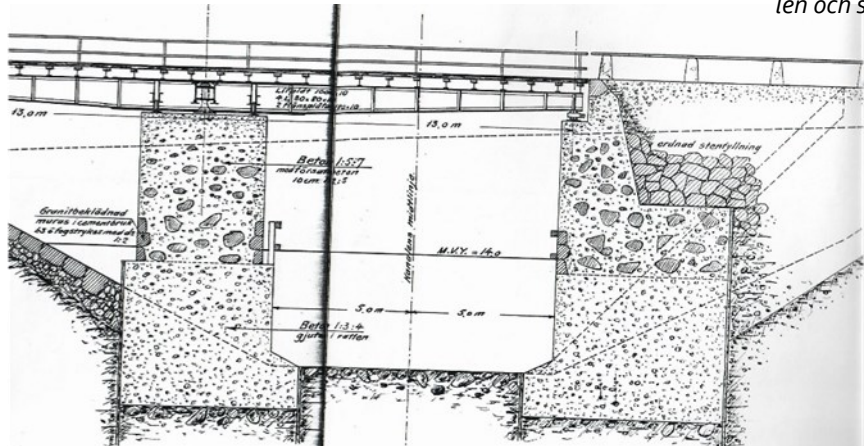
dessa. Förhoppningsvis kan dessa bilder inspirera till ytterligare fakta om Ålstäket.

*T.h. Kanal genom  
Ålstäket. Planering  
1914 - 1918*



Efter utbrottet av första världskriget fanns skäl att se över Sveriges och Stockholms försvarsförmåga, bland annat behovet av en förstärkt marinbas nära huvudstaden. En storskalig militäranläggning planerades vid Betsedeviken, i Torsbyfjärden strax utanför den planerade kanalen. Läget förutsatte att fartyg kunde passera även söderut, vilket gjorde en kanal nödvändig. På nästa uppslag visas planritning över kanalen. Den skulle ha ett djup av tre meter och en bredd av tio meter, och förses med en svängbro för landsvägs-  
trafiken.

*Sektion över kanalen och svängbron.*



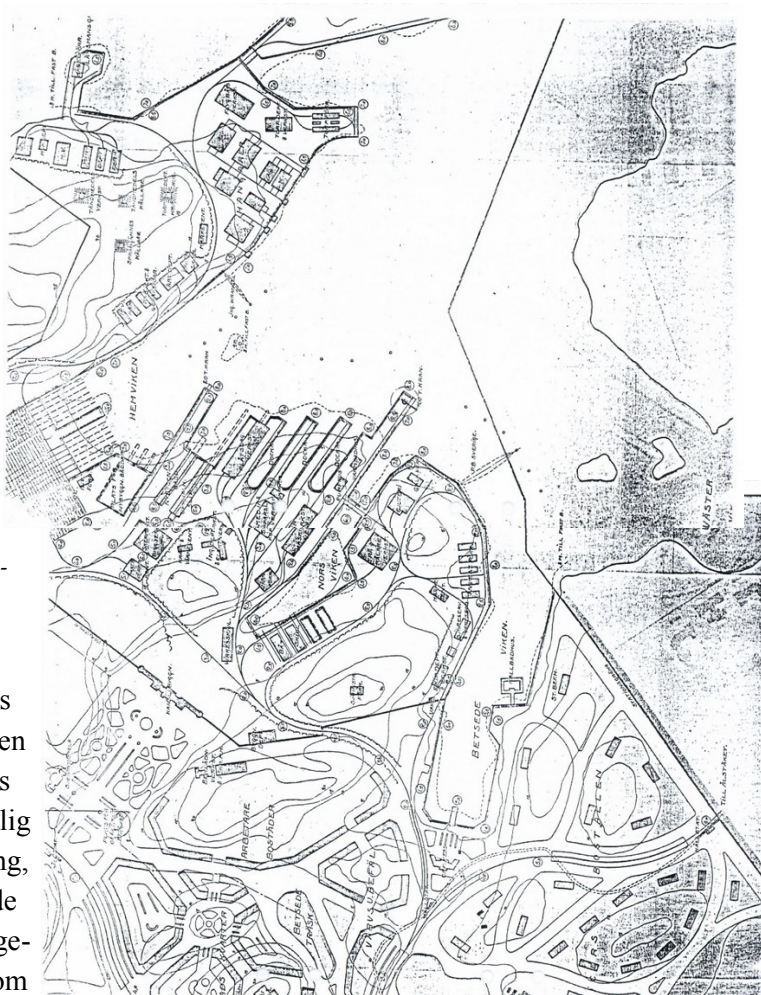


*Militärbas vid Bet-  
sede. Planering  
1914 – 1918.*

Som synes  
på ritningen  
planerades  
en fullskalig  
förläggning,  
inte olik de  
många rege-  
menten som  
byggdes

under denna epok. Planerna på att flytta Stockholms örlogsbas skrinla-  
des dock efter första världskrigets slut. Istället utökades anläggningen  
på Skeppsholmen. Under följande år utreddes flera alternativa platser,  
bland annat Skärsätra på Lidingö och Erstavik. Först 1953 tog riksdagen  
beslut om flyttning, nu till Muskö, där örlogsbasen låg till 2005, då  
den flyttades till Karlskrona. Musköbasen har nu mest civil verksam-  
het, och är ett uppskattat turistmål för båtfolk.

*Hans Severinson*



## Sommar på Rådalen

**H**ur mycket minns vi av vad våra föräldrar berättat om sin barndom? En del historier återkom ständigt, men mycket av det dom berättade har jag tyvärr glömt. Som tur var bad jag en gång min pappa att skriva ned lite minnen från sitt liv till barnbarnen, och då ingick förstås ett kapitel om Rådalen. Min pappa hette Arne Öström och var född 1913 och dog 1994. Gift med Elisabeth, som föddes 1914 och levde ända till 2013.

Mina farföräldrar köpte vårt sommarhus på Rådalen 1923. De hette Gustaf och Lydia Öström. Farfar föddes 1884 och dog 1938. Han arbetade hela sitt liv inom Stockholms stads förrättning och var vid sin död mantalskommissarie. Farmor föddes 1884 och dog 1960. Hon var lärarinna vid Adolf Fredriks folkskola fram till pensionering på 1940-talet.



*Lydia och Gustaf Öström*

*Här kommer ett utdrag ur pappas text från 1991:*

// Från de tidigaste åren minns jag egentligen bara att jag fick en liten bror 1917, Torbjörn (alltid kallad Tosse). Vi hade en söt barnsköterska, som hette Dagny. Mina kusiner Gösta, Nisse och Bengt bodde på Hötorget 10 mitt emot vårt hus. De blev mina första lekkamrater och vi höll jämnt till på deras gård, där en stor del av Hötorgets kårer förvarades. Någon gång när min farbror Calle var på gott humör fick vi låna en kärra att storma runt med. Mina föräldrar tyckte inte om att vi höll till på den där smutsiga och mörka gården istället för att leka i den friska och gröna Kungsträdgården.

Bara några ord om somrarna. De första åren av mitt liv hyrde föräldrarna på olika ställen i skärgården, bl a Blidö och Svinninge udd. 1923 togs det stora steget. Drömstället Rådalen köptes för 12.500 kronor. Jag var då nio år och hade just kommit in i läroverket. Rådalen blev genast min stora kärlek och har så förblivit hela livet.

Mina föräldrar lade ständigt ned – för deras förhållanden – stora pengar på tomt och hus. Redan första sommaren byggde min far, som var mycket härdig, ved- och cykelboden och den första bryggan med mig som tafatt hantlangare.



Jag blev genast ”fisketokig” och höll mest till nere vid sjön med mina metspön. Redan i tioårsåldern drog jag mitt livs största abborre på 14 hg. Vi hade gott om lekkamrater. Intill oss Bengtssons med en flicka och tre pojkar, Larséns (på Bergs udde) med en pojke och en flicka och Elfströms med en flicka, Britta (som blev min första kärlek) och hennes bror. På kvällarna sparkade vi fotboll på Lindstrands nuvarande sjötomt. Då brukade också Lindgrens söner vara med. Efteråt bad från ångbåtsbryggan.



Vi hade en liten inombordare, som vi gjorde mycket utflykter med. Munkö och Långviksskär var våra favorittillhåll. Vi hade också en urgammal roddbåt, kallad ökstock. Andra året körde vi till Möja, där min morbror Manne bodde på somrarna, och hämtade en liten gaffelriggad Liljeholmssnäcka, som min morbror hade skänkt oss. Jag var mycket stolt att få styra den hem bogserad av motorbåten. Jag lärde mig segla genast och på höstkanten var jag ute ensam för första gången.

Mina föräldrar var mycket trädgårdsintresserade. Rosenrabatterna anlades med en grusgång emellan. Vi hade jordgubbar, hallon, vinbär och allehanda grönsaker. Det fanns tydligen inga rådjur på den tiden! Ett tiotal fruktträd hade vi också.

Till kapitlet Rådalen hör naturligtvis fiske och segling. Rekord-  
abborren har jag redan talat om. En gädda på spinn 10,6 kg, ett 20-  
tal gäddor på över 5 kg, en gädda på metspö med enkelkrok på 5,4  
kg, 33 sikar på en enda dag och några laxar i 5 kg-klassen.



1959 (Eva och Bossa)



Seg- 1982 (Olle och Christine)  
lingen

började som sagt med den lilla snäckan. Våren 1939 köpte jag S55, en skärgårds 22:a, som jag hade t o m sommaren då Birgitta föddes. Det var en fin liten båt, lättseglad och ganska styv. Den blev mycket flitigt utnyttjad med otaliga småturer och många lång-seglingar tillsammans med Tosse. Därefter fem års uppehåll utan båt när barnen var små och sedan i tio år en liten spantlös Segebadenbåt med 12 hästars Archimedes som hela familjen hade mycket glädje av. Det var med den vi upptäckte Hallskär. 1961 kom S28, Neptun-kryssaren. Den såldes 1980 och därefter tog Eva och Bengt mer och mer över seglandet med nya båtar.

*Nedtecknat 1991 av Arne Öström //*



Pappa har berättat för mig att farfar brukade komma ut med ångbåten på somrarna. Båten lade till vid ångbåtsbryggan, som låg granne med vår tomt. Vad jag förstår var det ett ganska livligt umgänge på Rådalen med omnejd. Farmor gick på kafferep ända bort till Skepparviken.

Sommargästerna hade mycket hjälp av de bofasta. Äldsta generationen Pettersson och Lindgren; Otto Alfred Pettersson och Johan Lindgren, hjälpte farmor och farfar med trädgården. Alice Tannsjö, som var svärdotter till Otto Alfred Pettersson, hjälpte farmor mycket och jag minns också att hon brukade sätta på värmen i vårt hus när vi skulle komma ut till påsk. Johan Lindgrens söner var alla duktiga yrkesmän. Ernst Lindgren byggde både kök och sjöbod åt oss. Sven Lindgren, som bl a skötte vägarna på Rådalen, hjälpte pappa mycket och ställde alltid upp när det behövdes.

Som framgår av texten älskade min pappa att fiska. Vi fick ganska tidigt hjälpa till att ro ut nät. Sedan fiskade han också mycket med sin gode vän, Björn Roos af Hjelmsäter.

Mina egna somrar var också idylliska. Vi brukade flytta ut till landet direkt efter det att skolan var slut. Min snälla storasyster Birgitta köpte ritblock och pennor till oss båda. Vi gick också till biblioteket och lånade böcker på sommarlån. Sedan hade vi ett härligt långt sommarlov framför oss. På Rådalen fanns min bästa vän Inger (alltid kallad Bossa) och henne storebror Tomas Lindstrand. Bossa och jag lekte hela dagarna, endast med avbrott för måltider. Om vi någon gång hade tråkigt och frågade mamma vad vi skulle göra föreslog hon kanske leka affär. Då stod vi i källardörren och radade upp konservburkar och sedan fick man hoppas på att någon kom och köpte (oftast mamma).

När pappa arbetade i stan på sommaren hade vi inte tillgång till någon bil utan vi cyklade till affären och handlade. Den närmaste var Didriksdals lanthandel. Ibland cyklade vi till Strömma Handel. Då tog vi Vindbrovägen över Fågelbro gård. Idag har jag svårt att känna igen mig där, men jag tror jag hittat en vägstup som är den gamla vägen. Jag minns bageriet i Strömma med alla getingarna i fönstret.



*Nohlkrantz affär i Stavsnäs*

När pappa var på landet och vi skulle handla mat brukade vi ta bilen till Stavsnäs. Då följde hela familjen med, man fick ta vara på nöjerna. Där fanns också ett bageri och där kunde man få en glass om man var snäll. I min allra tidigaste barndom när farmor levde minns jag att vi tog roddbåten till Alphem på Ingarö för att handla. Det brukade ligga en stor gul katt utanför affären.

Det var också roligt att ta båten till Malma Kvarn. Där såldes bensin i ett litet hus i hamnen. I huset fanns också ett utrymme där det såldes godis. Vi åkte gärna med pappa när han skulle handla bensin,

som han tog hem i stora dunkar. Hamnchefen hette Elis Johansson. När vi var i Malma Kvarn ville pappa gärna gå runt och titta på segelbåtarna i hamnen.

Somrarna bestod också av trevliga utflykter med vår motorbåt. Vi hade många favoritöar, Drömholmen, Skoholmen m fl. Svårt nu att veta vilka öar det verkligen var. Skoholmen fick namnen efter att jag glömt en sko där. Så snart vi kommit iland gick vi en upptäcktsfärd med pappa runt ön. Under tiden hade mamma kanske tagit fram kalla pannkakor, smörgåsar och saft. Både jag och min syster gick på Kryssarklubbens seglarläger. Det pågick runt tre veckor. I den vevan köpte också pappa vår Neptunkryssare så de nyförvärvade seglarkunskaperna kom snart väl till pass. När min blivande man Bengt kom ut till Rådalen blev han genast intresserad av att segla. Vi seglade först Neptunkryssaren och därefter flera egna segelbåtar. Turerna blev snart längre och vi seglade många somrar till Gotland med våra barn, liksom till Bornholm och Åland.



*Elisabeth och Arne i Neptunkryssaren 1963*

Under många år när mina föräldrar blev allt äldre förföll huset allt mer. 2007 beslöt vi att renovera och göra vissa ändringar av interiören. Bengt Berg på Djurö genomförde arbetet under vintern och våren. Vi fick äntligen en dusch installerad. Tidigare var det bara Östersjöns ganska kalla vatten som stod till buds. Huset blev även isolerat så att vi kunde vara här ute även på vintern. Sedan några år tillbaka har vi också firat jul här, vilket är underbart. Första julen 2009 var dessutom både kall och snörik. Vi är nu båda pensionärer och vill helst tillbringa större delen av året här ute. Det gläder mig mycket att Bengt har kommit att tycka om Rådalen lika mycket som jag.

*Eva Öström*

## En bok om Ingarö och dess invånare

Vi vill rikta ett tack till Ingarö hembygdsförening för deras gåva, ett exemplar av deras utgivna bok *Ingarö — sällsamheter och strövtåg*.

I boken skildras människor ur historien, deras liv och boställen från forntid fram till mitten av 1900-talet. Boken finns att läsa på hembygdsmuseet.



# Strömma hembygdsförening 35 år

*Fortsättning från föregående nummer.*

1991

Föreningens tioårsjubileum firades i Stockstugan i oktober 1990 med kalkon och lax. Den andra i advent hölls julmarknad på samma plats. Vid årsmötet 1991 ersattes Hasse Björkenfeldts fleråriga ordförandeskap av Arne Rådberg. Under våren togs Värmdö mansdräkt fram, efter att folkdräkten för kvinnor gjorts i flera exemplar åren innan. Mansdräkten har byxor av gult mollskinn med tennknappar, skjorta av vitt linne och väst med front av randigt bomullstyg, rygg och foder av oblekt lakansväv av halvlinne.

Fågelbro Säteri hade omdanats under ett par år, med skärgårdshus, marina och konferenshotell. Golfklubben invigdes den 14 juli med invigningstal, klippning av blågula band och en invigningstävling över 9 hål med bl a USA-proffs. En bit av bandet med autografer finns i museets arkiv.

*Stockstugan, hembygdsföreningens museum.*



med museets samlingar och senare med alster att säljas på julmarknaden.

## 1992

Våren 1992 fortsatte man med öppet hus på tisdagskvällar och även på förmiddagar på onsdagarna. Årsmötet i Stockstugan avslutades med hemkokt ärtsoppa med fläsk och varm punsch. Valborgsmässöafton firades sedvanligt på kanaltomten med brasa och fyrverkeri.

Värmdös telefoner har i många decennier haft riktnummer 0760, men värmdöborna är numera nollåttor. Det gamla numret försågs med tre siffror till i början, 570 om det gamla började på 1, 2 eller 3 och 571 vid högre begynnelsesiffra.

Strömma Handel öppnade i ny regi efter en tid av förfall. Förhoppningen om en centralpunkt i Strömma tog ny fart. Ett nytt trädäck avsett för sommarservering byggdes också. Familjen Lillienwall skänkte en oljemålning föreställande det sedan länge nedlagda Lillienwalls Konditori, som numer huserar båtförsäljning. I tidningens skrift återkommer artiklar om det skepp, Lybska Svan, som möjliggjorde Gustav Vasas maktövertagande och danskarnas kapitulation 1521, och som hittas vid Franska Stenarna utanför Malmaön.

## 1993

Det väcks intresse i föreningen att starta en fotbollsklubb. Sexton medlemmar i åldrarna 17 -47 anmälde ett lag till korpen för spel på kanaltomten. Tröjor och byxor i vitt och ljusblått anskaffades. En grupp kallad Strömma Hit och Lek har haft lekträffar för de unga på kanaltomten.

Tidskriften berättar om familjen Wahlström vid Skepparviken vid 1900-talets början. De hade vägförbindelse in till civilisationen, men för att färdas med häst och vagn till Ålstäket behövde man stanna ekipaget tretton gånger för grindar som inneslöt alla hagmarker som passerades. En uppför backen från Skepparviken, en vid gårdet vid Malma Kvarn, en efter ån, en vid Malmstugan och en

strax därefter, en vid Rådalen, en vid Malma-magasinet, en vid de stora ekarna på Vindströmsvägen, en vid skolgärdet, en vid allén vid Sjöskvalpet, en vid lergroparna före Stavsnavägen, en vid Strömmadal och en vid Ryttingevägen. Sjövägen gick troligen fortare. Fågelbrolandet var ännu skärgårdsbygd.

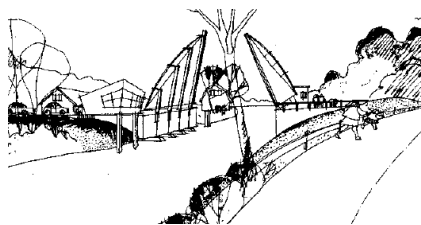
Vägverket hade tillkännagett planer på en högbro som skulle passera rakt över kanalen och förstöra de allra flesta tomter och byggnader längs kanalen. Föreningen var tidigt ute och uppvaktade kommunen som var helt ovetande av planerna. Ett protestmöte samlade ca 150 personer och tusentals på namnlistorna. Tidigare, under 1970-talet hade liknande planer smitts, då med ett läge med bropelare på Dalholmen i Brevikssundet. Lyckligtvis har ingen av dem förverkligats.

Byggandet av ett vagnslider bakom Stockstugan aktualiserades och en arbetsgrupp bildades.

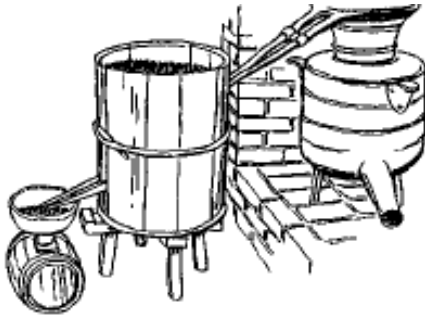
Det ryska försöket att kidnappa Peter Wallenberg med en miniubåt i Brevikssundet kommenterades i vår tidskrift och jämfördes med härjningarna 270 år tidigare från samma folk.

## 1994

Planerna på en ny bro över Strömma Kanal rycker närmare. Vägverket visar tre alternativa lösningar som föreningen kommenterar. Det vinnande förslaget bär titeln ”Diagonalen”.



Årets valborgsfirande blev vått och kallt, trots 20 liter diesel blev det ingen fart på brasan. Med hjälp från fotbollsklubben blev kvällen ändå lyckad.



Vår skrift har en artikel om spritförbud och lönnbränning, där det bl a nämndes att en Värmdötorpare Eric Jacobsson till följd av detta brott avrättades på Sticksberg 1776, androm till varnagel.

Av aktiviteter 1994 kan nämnas tjejtträff med ost, räkor och vin, grabbträff med sång och diskussion över en öl eller tre, och studiecirkel i många ämnen såsom korgflätning, dräktsömnad och Kom och lek.

## 1995

Detta år hade föreningen en ALU-anställd till hjälp med arbetet att dokumentera museiföremål. Nummer 59 av vår tidskrift hade en lång artikel om Kanaltorpet och handelsboden genom alla år. I en annan artikel berättar Sigvard Lönnqvist om tidiga utflykter i Strömmabygdens historia. Den artikeln fortsätter i nr 60.

Skrift nr 60 hade också en initierad artikel om Malma Kvarn från att den bränts ner av ryssarna 1719 och fram till rivningen 1946.

## 1996

Skrift nr 62 hade en artikel om Sandskär i Nämdöfjärden och dess historia. Här beskrevs också förlisningen och bärgningen av fartyget Södra Sverige år 1895, en ganska fantastisk historia. Skriften hade två andra artiklar av stort intresse. En av dessa handlar om de s k ryssugnarna som kvarlämnades på något hundratal ställen i skärgården efter att ryska trupper varit förlagda här 1744 då ett anfall från danska flottan befarades. En annan handlar om familjen Tillman på Strömmadal under 1800-talets senare del. Strömmadal sål-



des 1903 till familjen Cederborg, som det berättas om i skrift nr 63.

## 1997

Nya ritningar för Strömmabron presenterades, med ett utförande som hembygdsföreningen förespråkade hela tiden. Vid stockstugan planerades och uppfördes en komplementbyggnad för att ge plats åt mer skrymmande föremål i museets samlingar. Skrift nr 63 har en artikel om torpet Tavastboda och en om Tranarö, bägge väldigt intressanta. Ytterligare berättas om postkontoret i Strömma, som var verksamt från 1892 till 1969. Det enda kvarvarande minnet av detta är den lilla gula postlådan utanför hembygdsgården. Av aktiviteter under året kan nämnas en studiecirkel i nätbindning och en utställning om linberedning.

## 1998

Efter att Sigvard Lönnqvist drabbats av sjukdom och flyttat till äldreboende inleddes förhandlingar med kommunen, som resulterade i att föreningen fick disponera Backstugan mot att man avstod kanaltomten till kommunen. Invändigt skedde en ombyggnad för en anpassning till samlingslokal. Med detta friställdes ytor som medgav att museet kunde utökas. I skrift nr 65 finns en artikel om fiskartorpet Norrvik, från 1500-talet till våra dagar. I nr 66 avhandlas torpet Skepparviken lika omsorgsfullt.



*Skepparviken.*

Äntligen är bygget av den nya bron igång. Den byggs något öster om den gamla, som hålls i drift under ombyggnadstiden. Backstugan hyrs ut till brobyggarna. Backstugans källare anpassas för loppisförsäljning och med ett kontorsrum för föreningen.

## 1999

Nya bron invigdes våren 1999. Skrift nr 67 har en artikel om Malma båtsmanstorp, Malmstugan, där de första båtsmännen alla hade namnet Malm. Oklart dock om torpet gett namn åt torparen eller tvärtom. I skrift 68 finns en lika djupgående artikel om Hesselmara, där de första urkunderna går tillbaka till 1400-talet.

## 2000

Arne Rådberg, som varit ordförande under hela 1990-talet, lämnade över klubban till Roland Johansson. En jubileumsdag efter föreningens första 20 år hölls i maj, med loppis, tipspromenad, museibesök och café på dagen och en festbuffé på kvällen. Bland aktiviteter i övrig kan nämnas ljusstöpning en oktoberkväll. I serien om gamla torp och deras historia finns i skrift 69 berättelser om torpen Finntorpet, Lilla Brevik och Stickelsberg, av vilka de sistnämnda tyvärr inte finns kvar idag.

*I nästa nummer gör vi en resumé över 2000-talets första decennium. Vi hoppas att Ni blir nyfikna på de fina artiklarna. Gå in på hemsidan och läs de gamla skrifterna!*  
[www.hembygd.se/stromma](http://www.hembygd.se/stromma)

*Hans Severinson*

# Webbaserad bild databas

Vid årets första styrelsemöte beslutades att föreningen ska gå med i *Kollektivt kulturarv*. Det är ett samarbete mellan Stockholms läns museum och Stockholms läns hembygdsförbund som möjliggör att hembygdsföreningarnas bilder kan bli tillgängliga för alla via en webbaserad bild databas.

Fram tills idag har vi registrerat över 1000 bilder i en egen bild databas. Under våren kommer arbetet börja med att föra över dessa bilder till läns museets databas samt fortsätta dokumentera och registrera de bilder som inte hanterats ännu.

Vi behöver er hjälp för att genomföra detta! Under våren finns möjlighet att gå en registreringskurs arrangerad av läns museet.

Anmäl ditt intresse till Jenny Vowden senast 31 mars, e-post: [jenny.vowden@gmail.com](mailto:jenny.vowden@gmail.com)

*Mer information om Kollektivt kulturarv finns på  
[www.kulturarvstockholm.se](http://www.kulturarvstockholm.se)*

\*\*\*\*\*

## **Nästa nummer av medlemsskriften kommer i september!**

I detta nummer har vår medlem Eva Öström bidragit med en härlig artikel om sin barndoms sommarminnen på Rådalen. Om ni har egna minnen, tankar eller funderingar med lokal kontext som ni vill dela med er, tveka inte att skicka in en artikel till oss. Vi ser mer än gärna textbidrag eller andra förslag om uppslag från alla medlemmar. Kontakta vår redaktör Hans Severinson eller e-posta till [strommahembygdsforening@telia.com](mailto:strommahembygdsforening@telia.com)



# Fredblads Fastighetsbyrå

**Er mäklare på Värmdölandet**

AV FASTIGHETSMÄKLARINSPEKTIONEN REGISTRERAD FASTIGHETSMÄKLARE  
MEDLEM AV FASTIGHETSMÄKLARFÖRBUNDET

AUKTORISERAD FASTIGHETSMÄKLARE – 35 ÅRS ERFARENHET – ER TRYGGHET/GARANTI



**SÄLJTANKAR? DET LÖNAR SIG ATT ANLITA OSS.**

**KOSTNADSFRI RÅDGIVNING - VÄRDERING – BESÖK**

Vi är er fastighetsmäklare/specialist på VÄRMDÖ sedan 35 år tillbaka. Vi kan ert område mycket väl och vi har sålt många villor – fritidshus – tomter – sjölägen i ert område genom åren med mycket gott resultat och många nöjda säljare och köpare.

Ni får hela upplägget hos oss dvs från intag, proffsfotografering, planskisser, annonsering m.m. till hjälp med deklaration.  
Ni marknadsförs på HEMNET, BLOCKET, BOLI, HITTAHEM, lokalpress och i vårt spekulantregister med spekulanter/köpare.

Välkommen att kontakta oss för ett besök.

Vi önskar er en fortsatt trevlig dag.

Jag bor själv på Fågelbrolandet så jag kan Värmdö mycket väl.

Mvh Hans Fredblad 070-3162520 [hans.fredblad@fredblads.se](mailto:hans.fredblad@fredblads.se)  
Er lokala personliga mäklare på Värmdölandet.

---

Fredblads Fastighetsbyrå

Skönviksvägen 245  
122 42 ENSKEDE  
LOKALKONTOR VÄRMDÖ

Vxl 08-702 24 30  
Mobil 070-3162520  
Mobil 070-3162520

[hans.fredblad@fredblads.se](mailto:hans.fredblad@fredblads.se)  
[www.fredblads.se](http://www.fredblads.se)

Bankgiro  
5890-9649

Bank  
Handelsbanken